

VASARA JA NAULOJA

Tarvehierarkiateoriastaan tunnettu psykologi Abraham Maslow esitteli 1960-luvulla Maslow'n maksimina tunnetun lausahduksen: ”Jos sinulla on vain vasara, käsität kaiken nauloina.” Toinen Abraham, käyttäytymistieteilijä ja filosofi Abraham Kaplan totesi samansuuntaisesti: ”Jos annat pikkupojalle vasaran, hänen mielestään kaikki hänen kohtaamansa vaatii hakkaamista.” Kaplanin teesin paikkansa pitävyyden havaitsivat kouriintuntuvasti myös vanhempani 1970-luvulla, kun löysivät pikku-Jaakon pahoinpitelemässä pianoa metallisella työkalulla.

Maslow'n maksimi on sovellettavissa sekä uuteen että vanhaan teknologiaan. Kun me innostumme jostain uutuudesta, luulemme että se on ratkaisu kaikkiin mahdollisiin ongelmiin – tai toisaalta syyppää jokaiseen vaikeuteen. Tällaisen kaikkivoivan teknologian asemaa on soviteltu muun muassa television, tietotekniikan, atomivoiman, Internetin ja sosiaalisen median yhteyteen.

Toisaalta, kun meille esitellään jotain uutuutta, se on turvallista pukea johonkin tuttuun tai ymmärrettävään muotoon. Pukeminen voi tarkoittaa sitä, että uutuus yhdistetään käsitteellisesti vanhaan. Tällä tavoin juna on nimetty rautahevoseksi, televisiota näkörüadioksi ja tietokonetta sähköavoksi. Tutuus näkyy käsitteiden lisäksi myös laitemuotoilussa, jossa muun muassa materiaalivalintojen sekä käyttökytkinten sijoittelun ja ulkonäön avulla synnytetään kokemusta jostain tutusta ja turvallisesta. Tästä syystä myös uudet, monen aikaisemman kojeen tehtävät yhdistävät mobiililaitteet ovat ”älypuhelimia”. Puhelin-nimitys viittaa laitteen jonkinlaiseen sukulaisuussuhteeseen vanhoihin luureihin. Laitteen ”älykkyys”, samoin kuin sähkö tai teräs aikoinaan, viittaa johonkin uuteen, parempaan ja vallankumoukselliseen. Usein tosin siinä vaiheessa, kun uusi ominaisuus todella toimii, sitä ei pidetä

SISÄLLYS

Pääkirjoitus	3
Odotettavissa uhkaava tulevaisuus: Konepelon taloudelliset, yhteiskunnalliset ja uskonnolliset ulottuvuudet Kati Mikkola	5
Kone haudattuna: Tietotekniikan vastustaminen ja teknologian käyttäminen hautaustoimistoissa Jari Kettunen	18
”Tulos ei päässyt edes teksti-TV:lle”: Miksi vanhanaikainen teknologia on säilyttänyt asemansa digitalisoituneessa mediaurheiluympäristössä? Riikka Turtiainen	32
In memoriam Hans Andersin: Monipuolinen tietotekniikan suomalainen uranuurtaja (Petri Paju & Reijo Sulonen)	49
Katsaukset Helsingin mekaaninen instituutti (Panu Nykänen)	54
Seminaarit ja matkat Tieteiden historiaa Tallinnassa (Sampska Kaataja & Mikko Kylläinen)	56
Museot <i>Metropoli ja meri</i> kertoo kasvavasta kaupungista ja vesiensuojelusta (Johanna Vähäpesola)	59
Arvostelut Maailmanlopun enteitä ja herrojen juonia (Tiina Männistö-Funk)	61
Uutiset	63
Abstracts	66

enää älykkäänä vaan ihan arkipäiväisenä, taivomaisena ja itsestään selvänä.

Maslow'n vasara voi viitata myös siihen, että uutuutta ajatellaan ensisijaisesti ratkaisuna johonkin vanhaan ongelmaan, mikä voi kieliä tietynlaisesta näköalattomuudesta. Innovaatioiden hype-syklistä kirjoittaneet Jackie Fenn ja Mark Raskino toteavat, että ensimmäiset tv-ohjelmat kopioivat suoraan aiempia radiolähetyksiä juontajineen ja mikrofoneineen, ja varhaiset nettisivut muistuttivat paperisia esitteitä. Mediafilosofi Marshall McLuhan on puolestaan todennut, että uuden median sisältönä on aina vanha media.

Tämä *Tekniikan Waiheita* -lehden numero käsittelee uuden ja vanhan teknologian sekä niiden käyttäjien kohtaamista. Lehden artikkelit kyseenalaistavat ajatuksen, että uutuus olisi aina vanhaa parempi ja korvaisi vanhan teknologian tai toimintatavan suoraviivaisesti. Artikkelit kritisoivat myös ajatusta siitä, että muutoksen vastustajat olisivat poikkeuksetta jääriä, jotka asettuvat naurettavasti poikkiteloin suhteessa väistämättömään kehitykseen. Artikkeleissa toistuu teema, jossa sekä ”uutuutta” että ”vanhus-ta” tuunataan sekä teknologioiden, ajatusten että käytänteidenkin tasoilla yhteensopiviksi.

Kati Mikkola tarkastelee omassa artikkelissaan uutuuksien vastustusta Suomessa 1800–1900-luvun taitteen molemmin puolin. Mikkola pyrkii muistitietoaineistoa lukemalla konstruoimaan ja selittämään muun muassa niitä perusteluja, joiden avulla teknologisia uutuuksia on vastustettu aktiivisesti ja passiivisesti. Myös Jari Kettusen artikkeli käsittelee uutuuksien vastustamista. Hänen tutkimuskohteenaan ovat suomalaiset hautaustoimistot, jotka ovat omaksuneet teknologisia innovaatioita asiakaspalvelutyöhön, mutta joissa tietotekniikka ei edelleenkään sovi täysin työntekijän ja asiakkaiden väliseen vuorovaikutukseen. Riikka Turtiainen taas tutkii, mistä syystä tietynlainen vanhentunut teknologia, teksti-TV, on edelleen säilyttänyt paikkansa osana

urheilun seuraamista. Teksti-tv:n suosion salaisuus on muun muassa sen yksinkertaisessa toimivuudessa sekä sujuvassa yhteistyösuhteessa Internetin kanssa.

Jaakko Suominen

Jaakko Suominen on toiminut tämän *Tekniikan Waiheiden* numeron artikkeleista vastaavana toimittajana.

Tekniikan Waiheita on Tekniikan Historian Seura THS ry:n kustantama aikakauslehti. Lehti ilmestyy neljä kertaa vuodessa. Lehden tilaushinta on 31 e/ vuosi. Tilaukset ja osoitteenmuutokset: Sampsa Kaataja, sampska.kaataja@uta.fi, tai seuran www-sivujen kautta (www.ths.fi) tai seuran postiosoitteeseen (ks.sivu 2). Tekniikan Historian Seuran jäsenille lehti lähetetään jäsenetuna. Kestotilaus jatkuu ilman eri uudistusta tilauksen peruutukseen asti. Tilauksen voi peruuttaa ilmoittamalla asiasta toimitukselle. Toimitus myy lehden vanhoja irtokappaleita, mikäli niitä on jäljellä. Toimitus- ja ilmoitusmateriaali sähköpostitse osoitteen tw.taitto@ths.fi. Normaali-postissa lähtettävän aineiston kohdalla ota yhteys toimitukseen (ks. toimituksen yhteystiedot s. 2). Lehti vastaanottaa julkaistavaksi kirjoituksia teknologian historian eri aloilta. Aineiston jättö: artikkeleiden osalta ota yhteys päätoimittajaan, muu aineisto numeroon 1/2011 18. helmikuuta ja numeroon 2/2011 6. toukokuuta. Lehti ottaa arvosteltavaksi alalta kirjoitettuja julkaisuja, painotuuotteita ja näyttelykäsikirjoituksia. Lehti ei palauta pyytämättä lähetettyjä tekstinäytteitä tai valokuvia. Valokuvien käsittelystä pyydetään sopimaan erikseen päätoimittajan kanssa. Artikkelien sisällöstä ja niissä esiintyvistä mielipiteistä vastaa kirjoittaja. Artikkelit tarkastetaan vertaisarviointimenetelmällä. Kuvamateriaalin luovuttaja vastaa kuvien julkaisu-oikeudesta. Yksityiskohtaiset kirjoitus- ja aineisto-ohjeet löytyvät Tekniikan Historian Seuran kotisivuilta <http://www.ths.fi/ohjeet.htm>.